

Skjøtselsplan for skibakken på Berg (Hjelset), Molde kommune, Møre og Romsdal fylke

Oppfølging av tradisjonell slåttemark som utvalgt naturtype

Rapport J.B. Jordal nr. 3-2019

TITTEL:

Skjøtselsplan for skibakken på Berg (Hjelset), Molde kommune, Møre og Romsdal fylke. Oppfølging av tradisjonell slåttemark som utvalgt naturtype.

FORFATTER(E):

John Bjarne Jordal

DATO: 25.04.2019	RAPPORT NR./ 3/2019	PROSJEKTNR:	SAKSNR.
ISBN: 978-82-92647-79-1	ISSN:	ANTALL SIDER: 21	ANTALL VEDLEGG:

OPPDRAAGSGIVER:

Statens vegvesen

KONTAKTPERSON:

Marte Dalen Johansen

SAMMENDRAG:

Naturtypen slåttemark er kritisk truet ifølge Norsk rødliste for naturtyper 2018, og ble i 2011 utvalgt naturtype (UN) med en viss beskyttelse gjennom lov om Naturmangfold. På oppdrag for Statens vegvesen (kompensasjonstiltak planlagt E39) fikk John Bjarne Jordal i oppdrag å utforme skjøtselsplanen for slåttemark på skibakken på Berg i Molde kommune. Slåtteenga har verdi B.

Lokaliteten er beskrevet for Naturbase etter befaring 22.06.2018 (Jordal 2018), men er i skrivende stund ikke kommet inn i Naturbase. Skjøtselsplanen er utarbeidet i samarbeid med Hjelset skisenter v/Max Schevik og Henrik Kaasen, og beskriver ønskelig skjøtsel på lokaliteten.

FYLKE:	Møre og Romsdal
KOMMUNE:	Molde
STED/LOKALITET:	Skibakken på Berg
GÅRD/BRUK	56/3

GODKJENT	SKJØTSELSPLANEN ER UTFORMET AV:
	John Bjarne Jordal
_____ NAVN	_____ NAVN

Forsidebilde: Skibakken på Berg, sett fra 424290/6963215 (UTM sone 32) mot nord.

Forord

Utarbeidelse av skjøtselsplanen for skibakken på Berg (Hjelset) i Molde kommune er utført på oppdrag fra Statens vegvesen, som del av kompensasjonstiltak for slåttemark som går med i planlagt utbygging av E39 Lønset-Hjelset. Skjøtselsplanen gir faglig funderte anbefalinger for restaurering og skjøtsel av den trua naturtypen slåttemark, og er i samsvar med handlingsplanen for Utvalgt naturtype slåttemark. Den baserer seg på feltbefaring og samtale med leietakere/brukere.

Rapporten er delt inn i to hoveddeler. Første del gir en kort beskrivelse av slåttemark i Midt-Norge. Andre del er rettet mot den som skal utføre skjøtsel og forvaltningen, og omhandler naturgrunnlaget og dagens drift i området, samt beskrivelsen av konkrete restaurerings- og skjøtselstiltak innenfor lokalitetene.

Som vedlegg finnes en beskrivelse av slåttemarka (hentet fra Jordal 2018), og genererer i hovedsak informasjon rettet inn mot forvaltning, inkludert søkbare egenskaper for området i Miljødirektoratets naturbase.

Til skjøtselsplanen følger et veiledningshefte¹ om slåttemark utarbeidet av Miljødirektoratet, samt Bondens kulturmarksflora for Midt-Norge utarbeidet av Bolette Bele og Ann Norderhaug, NIBIO (omtale: <https://www.artsdatabanken.no/Pages/180073>; kan fås hos Fylkesmannen i Møre og Romsdal).

Takk til representantene for Hjelset skisenter (Max Schevik og Henrik Kaasen) for samarbeid.

Sunndalsøra, 25.4.2019

John Bjarne Jordal

¹ For sesongen 2018 finnes dette som utkast

Innhold

Forord	3
1 Slåttemark i Midt-Norge	5
2 Skjøtselsplan for skibakken på Berg	7
2.1 Innledning	7
2.2 Hensyn og prioriteringer	9
2.3 Tradisjonell og nåværende drift	10
2.4 Aktuelle erfaringer med skjøtselen	10
2.5 Artsmangfold og eventuelle observerte endringer	10
2.6 Mål for verdifull slåttemark	10
2.7 Restaureringstiltak (engangstiltak eller tiltak som gjennomføres over en avgrensa periode)	11
2.8 Skjøtselstiltak (tiltak som gjentas årlig)	11
2.8.1 Slått	11
2.8.2 Beiting	13
2.8.3 Andre aktuelle skjøtselstiltak	13
2.9 Oppfølging av skjøtselsplanen	14
2.9.1 Bilder fra lokaliteten	14
2.11 Kilder	17
Vedlegg	18
Lokalitetsbeskrivelse i Naturbase, artslister	18
Skibakken på Berg	18
Tiltakslogg, grunneiers notater	20
Overvåkning, logg	21

1 Slåttemark i Midt-Norge

Tradisjonelle slåttemarker er arealer i innmark og utmark som ble slått regelmessig og forholdsvis seint i sesongen. Slåttetidspunktene varierte lokalt i forhold til hvor slåttemarkene lå og etter typen slåttemark. Slåttemarkene domineres av ville plantearter, og de er ofte urterike. Derfor blir de gjerne kalt blomsterenger. Artssammensetningen i slåttemarkene varierer mye på grunn av jordsmonn, høyde over havet m.m. Etter fuktighetsforholdene skilles det mellom tørreng, friskeng og fukteng.

I tørrengene er lavvokste gras og urter vanlige, slik som gulaks, gjeldkarve, vill-løk, gulmaure, blåklukke, engfiol, smalkjempe, katterfot, tiriltunge, blåknapp, legeveronika, stemorsblom og øyentrøst. Områder med kalkholdig jordsmonn får i tillegg inn arter som vill-lin, jåblom, rundskolm, flekkmure, sølvmure og lodnerublom. I seterregionen finnes også setermjelt, hvitkurle, rublom-arter og søte-arter. Flere av disse er på rødlista over trua arter.

I de tørre engene vokser det lave gras og urter, blant anna katterfot (i midten). På de arealene hvor grunnen er litt kalkholdig, kommer også sølvmure inn (t.h.). Alle foto: Bolette Bele/NIBIO.

Friskengene (dvs. litt fuktigere enger) er prega av et tett grasteppe med bl.a. engkvein og rødsvingel og halvgras som bleikstarr og engfrytle. Her finnes i tillegg mange urter, slik som småengkall, ryllik, blåklukke, gulmaure, rødknapp, prestekrage, karve, gjeldkarve, engsyre, hvitkløver, tepperot, følblom, engsoleie, øyentrøst, rødkløver, hvitmaure, nattfiol-arter, blåknapp, tveskjeggveronika, legeveronika og engsoleie.

Frisk, fattig slåttemark i Stjørdal. Dette er den vanligste slåttemarkstypen i regionen. Her vokser grasarter som gulaks (i midten), engkvein og rødsvingel sammen med urter som prestekrage, karve (til høyre), engsyre, hvitkløver og blåklukke. Alle foto: Bolette Bele/NIBIO.

Ved kysten (spesielt i Møre og Romsdal) kan også jordnøtt og solblom inngå i slåttemarkene. I kalkholdige områder er friskengene ofte prega av graset dunhavre. Her kan det i tillegg vokse hjertegras, stortveblad, brudespore, bakkesøte, marinøkkel, jåblom, storblåfjær, fleckmure, vill-løk og nyresoleie. Ved kysten kan man dessuten finne bleiksøte, og i fjellet vokser ofte urter som svarttopp, fjelltistel, setermjelt, reinmjelt, fleckmure, hvitkurle, fjellnøkleblom, fjellbakkestjerne og snøsøte i slik kulturmark. Flere av disse er på den norske rødlista.

Fuktengene har gjerne en høyere vegetasjon med store gras som sølvbunke. Her vokser også bekkeblom, enghumleblom, krypsøleie og hanekam.

I slåttemarken nær fjellet, slik som på fjellgardene i Sunndal, kan man finne arter som fjellmarinøkkel (i midten) og fjelltistel (til høyre). Begge disse artene er mest vanlige på noe kalkholdig grunn. Alle foto: Bolette Bele/NIBIO.

Slåttemarken med spredte trær som ble styvet (lauvet) til fôr kalles lauvenger. Lauvenger finnes både i lavlandet og i høgereliggende områder i Midt-Norge. Spesielt i fjordene på Nordmøre finnes gode eksempler på denne kulturmarkstypen. Områder med hassel ble tidligere ofte stelt for å sikre best mulig avkastning, både av nøtter og materiale brukt til tønneband og flettearbeid. For skjøtsel og restaurering av styvingstrær se Miljødirektorates egen veileder for dette.

Tradisjonelle slåttemarken har blitt svært sjeldne og det er derfor spesielt viktig at de gjenværende slåttemarkene holdes i hevd på tradisjonelt vis. Slike områder bør slås seint og etter at de fleste plantene har blomstra av og satt frø. Følg helst den lokale tradisjonen for slåttetidspunkt om den er kjent. Man må ikke gjødsle og bruke tunge maskiner på slike arealer. Høyet må fjernes for å unngå næringstilførsel. Høstbeiting og ofte også en kort periode med vårbeiting var vanlig i slåttemarkene i regionen, men tradisjonene for dette varierte. Spesielt forsiktig må man være med vårbeiting av sau på arealer med rik vårflora (for eksempel der det er forekomster av orkideer).

Generelle restaurerings- og skjøtselstiltak er omtalt i mer detalj i veiledningsheftet, og konkrete råd for skjøtsel av din lokalitet beskrives i denne skjøtelsesplanen. Nærmere omtale av ulike plantearter fra engene finnes i Bondens kulturmarksflora for Midt-Norge (Bele & Norderhaug 2008). Mye av denne teksten om slåttemark er hentet fra den.

2 Skjøtselsplan for skibakken på Berg

GRUNNEIER:		ANSVAR SKJØTSEL:		LOKALITETSVERDI I NATURBASE ² :	
Ivar Kåre Berg		Hjelset skisenter (Max Schevik og Henrik Kaasen)		B	
DATO UTARBEIDING AV 1.SKJØTSELSPLAN: 22.03.2019			DATO BEFARING (1.SKJ.PL.): 22.06.2018		
DATO REVIDERING:			DATO BEFARING (REVIDERING):		
KONTAKT MED GRUNNEIER/BRUKER (TELEFON, BEFARING, EPOST MM):					
grunneier: telefon september 2018, brukere telefon/epost mars 2019					
1.SKJØTSELSPLAN UTFORMET AV : John Bjarne Jordal				FIRMA:	
REVIDERT UTGAVE UTFORMET AV :				Biolog J.B. Jordal	
UTM SONE LOKALITET(ER):		NORD:		ØST:	
32 V		424280		6963285	
NÅVÆRENDE AREAL PÅ SKJØTSELSPLAN-/NATURBASE LOKALITET (figur 2):				DEL AV VERNEOMRÅDE:	
8,7				nei	
AREAL (ETTER EVENTUELT RESTAURERING, jf. figur 3):				DEL AV UTVALGT KULTURLANDSKAP:	
13,5				nei	

2.1 Innledning

Skibakken på Berg ligger på Berg ved Hjelset, i ei sørøstheiling med utsikt over Oppdølshaugen og Skjevikåsen. Omgivelsene består av dyrket mark i nedre deler med skogli ovenfor. Lokaliteten Skibakken på Berg ligger opp mot skogen på Berg, vel 100 m o.h. og utgjør øvre del av innmarka på bruket 56/3. Den grenser til skog, veier og dyrket mark. Området oppover langs skitrekket er ikke inkludert pga. mye buskas, men dette området er restaurerbart og vil kunne innlemmes i lokaliteten senere. Tidligere var området trolig mer åpent med mindre skog rundt. I dag er deler av dette gjengrodd med skog. Artsmangfoldet bærer tydelig preg av langvarig hevd med beite/slått og med relativt lite gjødsling. Ingen slike lokaliteter er registrert her oppe tidligere, og i Artskart finnes ingen artsobservasjoner. Berggrunnen i området består av ulike typer gneis. Løsmassene består av morene. Lokaliteten ligger ifølge Moen (1998) i sørboreal vegetasjonssone (SB) og dessuten i klart oseanisk vegetasjonsseksjon (O2). Naturtypen kan klassifiseres som tidligere slåttemark, delnaturtype fattig slåtteeng, men pga. langvarig beiting kan lokaliteten også klassifiseres som naturbeitemark. Det er fortsatt slåttemarkspreg på lokaliteten, og den regnes derfor som restaurerbar slåttemark, i samsvar med det som var oppdraget for Statens vegvesen i 2018, dvs. å finne areal som kunne kompensere for slåttemark som går med i planlagt utbygging av E39 på strekninga Lønset-Hjelset (Jordal 2018).

² Verdisettingen er definert etter DN Håndbok 13 (Direktoratet for naturforvaltning 2007), og faktaark for slåttemark, utformet av Ellen Svalheim (Svalheim 2018).

Figur 1. Oversiktskart 1:5000 med ortofoto og økonomisk kart. Lokaliteten øverst i midten.

Figur 2. Ortofoto ca. 1:1000 over slåttemarkslokaliteten skibakken på Berg. Tilgrensende område i nordøst kan også restaureres til slåttemark (figur 3).

2.2 Hensyn og prioriteringer

Under finnes en oversikt over hensyn og prioriteringer av skjøtselstiltak, spesielle hensyn med tanke på enkeltarter og artsgrupper, samt bakgrunn for prioriteringene.

Lokaliteten beites pr. 2018 av hest i sommer- og høstsesongen. Det nye ved restaurering til slåttemark, vil være slått på ettersommeren, fjerning av graset, og begrenning av beiting til høstsesongen, evt. en kort periode på våren, helst avgrenset til et par uker i mai. I tillegg til arbeidet med graset, vil skjøtselen bestå i å holde området åpent (fjerning av lauvoppslag og trær). Et forbusket område nordøst for lokaliteten (med rød strek på figur 3) regnes ikke med i slåttemarkslokaliteten foreløpig. Dette regnes som restaureringsareal. Det er likevel aktuelt å skjøtte med slått (pga. delvis steinet og kupert mark vil noe måtte slås med motorljà eller ryddesag). Ved evt. revidering av skjøtelsplanen senere kan det vurderes om dette området skal inkluderes i skjøtelsplanen.

Lokaliteten ligger sørøstvendt til, noe som gir et visst potensiale for sjeldne arter av insekter – ikke minst de nektarsamlende artene (eks. bier, humler, blomsterfluer, sommerfugler). For disse er det generelt en fordel om lokaliteten eller deler av den slås seint i juli/først i august. Det er også en stor fordel om plantene i veikanter og andre artsrike områder utenfor slåttemarka gis mulighet til å sette frø før de slås eller beites. I dag finnes et nettverk av intakte og gjengroende seminaturlige enger i distriktet. Samtidig er det også viktig at i alle fall kantsoner innenfor og inntil engene hindres fra å gro til med busker, skog eller høgvokste arter som liker nitrogen slik som hundekjeks, geitrams og stornesle.

Enkelte steder i kulturlandskapet, som i kantsoner rundt engene, kan hauger med kvist bidra til verdifulle skjulesteder for insekter og dyr. Kvisthaugene bør imidlertid plasseres godt unna enga slik at de ikke medfører at den blir gjødslet under forråtningsprosessen.

2.3 Tradisjonell og nåværende drift

Skibakken på Berg er en del av gammel kulturmark på Berg, som sannsynligvis har vært i drift i flere hundre år. Driften på bruket ble nedlagt for lenge siden. Lokaliteten har vært slåttemark med beiting vår og høst. Det har vært gravd tradisjonelle steingrøfter. Det har ikke vært moderne drift og ikke benyttet kunstgjødsel. Etter driftopphør er lokaliteten blitt slått og beitet av andre. Det ble opparbeidet skibakke av grunneier på 1980-tallet, med bl.a. tilrettelegging med utgravd halfrør og hoppbakke (ikke med i slåttemarkslokaliteten) (kilde: Ivar Kåre Berg). I 2018 beitet hester i nedre del av lokaliteten, mens øvre del ikke var i bruk og grodde igjen.

2.4 Aktuelle erfaringer med skjøtselen

Lokaliteten er i dag i bruk til beiting. Den gjerdes da inn med elektriskgjerde. Siden enga ikke har vært slått på mange år er det behov for nye tekniske hjelpemidler. For det første er det nødvendig med tilgang på slåmaskin (lett utstyr, f.eks. tohjula slåmaskin eller ATV med slåtteutstyr), motorljå/ryddesag til å skjøtte kanter, hånddriver eller lett maskinutstyr til raking, og motorsag. Omlegging tilbake til slåttemark vil kreve en restaureringsslått i 2019 som kan være ganske krevende, fordi det er mye gammelgras i bunnen av vegetasjonen. Dette vil gjøre første års slått tyngre enn årene etterpå.

2.5 Artsmangfold og eventuelle observerte endringer

Slåttemarka er etter DN Håndbok 13 og NiN 2.1 å regne som intermediær eng med klart hevdpreg (T32-C-4). Av karplanter dominerer arter som gulaks, engkvein, finnskjegg, blåknapp, legeveronika, jordnøtt og tepperot, og også noe gjengroingsarter som hvitbladtistel, skogbjørnebær, firkantperikum, skogburkne og busker av hegg, bjørk og rogn. Det er viktig å bekjempe de fremmede artene platanlønn (fjerning av alle frøtrær og småbusker) og hagelupin. Videre er parkslirekne i spredning med store bestander like vestafor. Denne må hindres fra å komme inn i lokaliteten.

Området har trolig potensiale for rødlistede arter av bl.a. beitemarksopp selv om ingen slike ble registrert ved undersøkelsene. Soppsesongen kom veldig sent i gang i 2018 på grunn av en veldig tørr sommer, og besøket 11.09. ga ingen resultater. Siden hele området har spredt med seminaturalige enger i ulike gjengroingsstadier, kan det også finnes sjeldne eller til og med rødlistede insektarter.

2.6 Mål for verdifull slåttemark

HOVEDMÅL FOR LOKALITETEN(E):

- Lokaliteten må ikke gro igjen med fremmedarter eller lauvskog som konkurrerer ut stedegen vegetasjon knyttet til åpne enger.
- Lokaliteten skal holdes i god hevd med årlig slått og fjerning av høy etter tørking på bakken.
- Verdien på lokaliteten skal opprettholdes og helst styrkes ved at bestander av engarter skal holdes på dagens nivå og helst økes.
- Lokaliteten skal ligge i et åpent landskap og kantsoner skal ikke skygges ut av trær og kratt.
- Lokaliteten skal ikke gjødsles, sprøytes, pløyes eller pusses med beitepusser.

EVENTUELLE SPESIFIKKE MÅL FOR DELOMRÅDER:

- Kantsonene må holdes åpne ved slått og rydding.
- Områder der det i dag vokser busker og ungsog (med rødt strek på figur 3), inkluderes i

slåttearealet årlig så snart det er tilstrekkelig restaurert.
TILSTANDSMÅL FOR ENKELTE AV ARTENE: - Artsmangfoldet i slåttemarka skal opprettholdes eller helst utvides jf. artslistene i vedlegg. - Bestandene av artene i lista over tyngdepunktarter skal opprettholdes eller helst økes. - Bestander av eventuelle rødlistearter skal opprettholdes eller helst økes.

2.7 Restaureringstiltak (engangstiltak eller tiltak som gjennomføres over en avgrensa periode)

RESTAURERINGSTILTAK (KORT BESKRIVELSE, REDSKAPSBRUK M.M.)	PRIORITERING (ÅR)	AREAL/ (DEL)OMRÅDE	TIDSRUM (MND/UKU)
Hogst av skog (mest i området som er avgrenset med rød strek i figur 3). All ved og hogstavfall fjernes fra lokaliteten. Kjøring med tunge kjøretøyer på lokaliteten bør unngås i forbindelse med ryddingen, så sant det ikke skjer på frossen mark. Kvisthauger legges utenfor lokaliteten, og ikke slik at de gjødsler arealet når de råtner.	2019-2020	ca. 5 da	Når det er tid, helst før slåtten
Restaureringsslått	2019	8,7 da	juli/ august
Buskrydding årlig	2019-2024	ca. 5 da	Når det er tid, anbefalt i august
Fjerning av fremmede arter (platanlønn, hagelupin og evt. parkslirekne) i lokaliteten og nærområdene ved slått/fjerning og brenning før frøspredning (jf. Blaaid et al. 2017)	2019-2024		Hagelupin før frøspredning

2.8 Skjøtselstiltak (tiltak som gjentas årlig)

2.8.1 Slått

SLÅTTETILTAK (KORT BESKRIVELSE, REDSKAPSBRUK M.M.)	PRIORITERING (ÅR)	AREAL/ (DEL)OMRÅDE	TIDSRUM (MND/UKU)
Lokaliteten slås fortrinnsvis med slåmaskin (tohjuls slåmaskin eller ATV) jf. beskrivelsen under. Det er viktig at slåtten også inkluderer kantsonene (mest aktuelt med slått med motorljå/ryddesag i kantområder og kuperte områder). Det kan være en fordel å slå slåttemarka seint med tanke på insekter.	Årlig	Hele lokaliteten	Etter ca. 15. juli, ikke farlig om det skjer seinere

Tøking, raking og borttransport av høy. Det er ønskelig med minst to dagers tøking. Helst ikke bruk av tyngre maskiner på enga.	Årlig	Hele lokaliteten	Se over
---	-------	------------------	---------

Generelt - gjelder for skjøtselsslått:

- Slåtten bør skje etter at de fleste artene har blomstret og satt frø (som regel ikke før i siste halvdel av juli). Slåttetidspunktet kan variere fra år til år ut fra variasjoner i været og vekstsesongen. Følg derfor med på blomstring og frøsetting!
- Graset bakketørkes 2-3 dager før det fjernes fra området.
- Områdene kan slås med liten lett traktor med slåmaskin, tohjulsslåmaskin, ATV eller ljà/motorljå/ryddesag, avhengig av terreng/bratthet. Motorljå/ryddesag benyttes på mindre areal der det er vanskelig å komme til med maskiner.
- Ikke bruk tunge maskiner, som kan påføre komprimering av jorda og kjøreskader.
- Ikke bruk kunstgjødsel, gylle eller bløt husdyrgjødsel.
- Om beiting ikke er mulig (se lenger ned) bør en vurdere behovet for en ekstra håslått om veksten er god utover høsten, eller eventuelt at hele slåtten utsettes.

Figur 3. Slåttemarka i skibakken på Berg (svart strek) med tillegg av restaurerbart tilleggsareal (rød strek). Det gjengrodde arealet avgrenset med rødt kan være aktuelt å vurdere som tilleggsareal til slåttemarka ved revisjon av skjøtelsesplanen. Det har en del engarter igjen, bl.a. grov nattfiol.

2.8.2 Beiting

BEITETILTAK (KORT BESKRIVELSE, REDSKAPSBRUK M.M.)	PRIORITERING (ÅR)	AREAL/ (DEL)OMRÅDE	TIDSRUM (MND/UKE)
Høstbeite. Lokaliteten har pr. 2018 sommer-beiting av hest som avvikles. Også andre dyreslag kan benyttes, f.eks. sau eller ungdyr. Beitet reguleres i dag med elektrisk gjerde.	Årlig	Hele lokaliteten	Fra tidligst to uker etter slått og utover høsten.
Oppsetting/nedtaking av gjerder	Årlig		
Eventuelt vårbeite. På Vestlandet er det mange steder tradisjon for (mer eller mindre kortvarig) vårbeite på slåttemark.	Ved behov/ interesse	Hele lokaliteten	Helst ikke mer enn to uker, avsluttes før 1. juni.

Generelt - gjelder for beiting i slåttemark:

- Beiting er positivt for slåttemarka, og har vært tradisjon mange steder.
- Høstbeiting hindrer opphopning av daugras (som gir grønnkjødsling) og letter spiringen neste vår.
- Beiting gir tråkkspor som frøplanter kan spire i.
- Hvis arealet vårbeites, blir slåttan seinere (da blomstring/frøsetting kommer seinere igang)
- Unngå tilleggsføring inne på slåttemarka.
- Sett alltid dyrevelferden og førtilgangen i høysetet.
- Tunge storferaser bør ikke beite slåttemark (pga. tråkkskader).
- Slåttemark med rik vårblomstring (f.eks. med tidligblomstrende orkideer og marinøkler) bør ikke beites.
- Beit gjerne nærliggende skog, hagemark eller naturbeiter i sammenheng med slåttemarka. Det vil gi utveksling av frø og gener mellom ulike arealer.
- Isådde, fulldyrka kulturenger bør ikke beites sammen med slåttemarka. Dette for å hindre spredning av uønska arter inn i slåttemarka.

2.8.3 Andre aktuelle skjøtselstiltak

TILTAK (KORT BESKRIVELSE, REDSKAPSBRUK M.M.)	PRIORITERING (ÅR)	AREAL/ (DEL)OMRÅDE	TIDSRUM (MND/UKE)
Fjerning av kvister og greiner på engene.	Årlig ved behov	Hele lokaliteten	Vår
Noter gjerne nye arter som dukker opp i slåtteeenga, eller forandringer i artssammensetningen som skjer når lokaliteten slås noen år.	Ved behov/ interesse		

2.9 Oppfølging av skjøtselsplanen

NESTE REVIDERING/EVALUERES ÅR:
Kan revideres om 5 år (2024).
BEHOV FOR YTTERLIGERE REGISTRERING AV SPESIFIKKE NATURTYPER OG/ELLER ARTSGRUPPER:
Ja, beitemarkssopper, og evt. sjekke om det dukker opp flere naturengplanter.
GJENNOMFØRTE ELLER PÅBEGYNT TILTAK SOM ER FINANSIERT DE SISTE 5 ÅRA:
Ingen
PERSON(-ER) SOM HAR ANSVAR FOR Å GJENNOMFØRE TILTAKENE I SKJØTSELSPLANEN:
Hjelset skisenter, pr. 2019 v/Max Schevik og Henrik Kaasen

2.9.1 Bilder fra lokaliteten

Figur 4. Skibakken på Berg 22.06.2018. På dette tidspunktet var det sluppet hest i lokaliteten (se forsidebilde). Sett fra 424290/6963215 (UTM sone 32) mot nord.

Figur 5. Skibakken på Berg 22.06.2018. Platanlønn er en fremmed art som må bekjempes. Orkidéen grov nattfiol i forgrunnen.

Figur 6. Skibakken på Berg 22.06.2018 sett fra midt i bakken og nedover (retning sør).

Figur 7. Skibakken på Berg 22.06.2018, hester på beite.

Figur 8. Skibakken på Berg ved skitrekket 22.06.2018. Dette området er noe gjengrodd og tilfredsstillende ikke kravene (inngangsverdien) til slåtteområde (for få tyngdepunktarter), men kan vurderes på nytt ved revisjon av planen når området er ryddet og slått noen år, det kan f.eks. oppdages flere arter. Se område avgrenset med rød strek i figur 3.

2.11 Kilder

- Artsdatabanken 2018. Fremmedartslista 2018. Hentet 20.03.2019 fra <https://www.artsdatabanken.no/fremmedartslista2018>
- Artsdatabanken 2018. Norsk rødliste for naturtyper 2018. Hentet 20.03.2019 fra <https://www.artsdatabanken.no/rodlistefornaturtyper>
- Artsdatabanken & GBIF Norge 2019. Artskart. Hentet 20.03.2019 fra <https://artskart.artsdatabanken.no/>
- Bele, B. & Norderhaug, A. 2008. Bondens kulturmarksflora for Midt-Norge. Bioforsk FOKUS. 121s.
- Blaalid, R., Often, A., Magnussen, K., Olsen, S. L. & Westergaard, K. B. 2017. Fremmede skadelige karplanter – Bekjempelsesmetodikk og spredningshindrende tiltak. – NINA Rapport 1432. 87 s. Hentet 20.03.2019 fra <https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/2469573/1432.pdf?sequence=3&isAllowed=y>
- Bratli, H., Halvorsen, R., Bryn, A., Bendiksen, E., Jordal, J.B., Svalheim, E.J., Vandvik, V., Velle, L.G., & Øien, D.-I. 2016. Dokumentasjon av NiN versjon 2.1 tilrettelagt for praktisk naturkartlegging i målestokk 1:5000. – Natur i Norge, Artikkel 8 (versjon 2.1.0): 1–@ (Artsdatabanken, Trondheim; <http://www.artsdatabanken.no>)
- Bryn, A. & Ullerud, H. A. 2017. Veileder for arealdekkende kartlegging av terrestrisk naturvariasjon etter NiN i målestokk 1:5000 og 1:20 000. Naturhistorisk Museum, U. i. O.
- Fremstad, E. 2012. Spansk kjøvel. Faktaark, Artsdatabanken nr. 249. <http://www2.artsdatabanken.no/faktaark/Faktaark249.pdf>
- Henriksen S. & Hilmo O. 2015. Norsk rødliste for arter 2015. Artsdatabanken. Nedlastet 19.03.2019 fra <http://www.artsdatabanken.no/Rodliste/HvaHvemHvorfor>
- Lid, J. et al., 2005. Norsk flora 7. utg. redaktør: Reidar Elven., Oslo: Samlaget.
- Miljødirektoratet 2015. Veileder for kartlegging, verdisetting og forvaltning av naturtyper på land og i ferskvann. Utkast til faktaark 2015 – Kulturmark. Versjon 7. august 2015.
- Miljødirektoratet. 2018. Artslister til bruk i kartlegging av Viktige naturtyper for naturmangfold etter NiN2 i 2018. Versjon 25.05.2018
- Moen, A. 1998. Nasjonalatlas for Norge: Vegetasjon. Statens kartverk, Hønefoss.
- NGU 2019. Berggrunnskart N250, Norges geologiske undersøkelse. Hentet 20.03.2019 fra <https://geo.ngu.no/kart/berggrunn/>
- NGU 2019. Løsmassekart. Norges geologiske undersøkelse. Hentet 20.03.2019 fra <http://geo.ngu.no/kart/losmasse/>
- Norderhaug, A., Austad, I., Hauge, L. & Kvamme, M., 1999. Skjøtselsboka for kulturlandskap og gamle norske kulturmarker. Landbruksforlaget. 252 s.
- Svalheim, E. 2018. Slåttemark. Utkast til faktaark – Kulturmark. Oppdatert juni 2018. 10 s.

Vedlegg

Lokalitetsbeskrivelse i Naturbase, artslister

Skibakken på Berg

IID (Naturbase-nr.):	(ny, jf. Jordal 2018)
Naturtype:	DO1 slåttemark
Delnaturtype:	DO126 fattig slåtteeeng
Verdi:	B
Undersøkt sist:	22.06.2018

Områdebeskrivelse:

Innledning: Beskrivelsen er skrevet av John Bjarne Jordal 25.06.2018, basert på eget feltarbeid 22.06.2018 etter oppdrag fra Statens Vegvesen i forbindelse med planer om ny E39 Lønset-Hjelset. Avgrensinga er basert på GPS og ortofoto.

Beliggenhet og naturgrunnlag: Lokaliteten utgjøres av en større del av slalåmbakken på Berg på Hjelset. Den grenser til skog, veier og dyrket mark. Området oppover langs skitrekket er ikke inkludert pga. mye buskas, men dette området er restaurerbart og vil kunne innlemmes i lokaliteten senere. Berggrunnen består av ulike typer gneis. Løsmassene består av morene. Lokaliteten ligger i sørboreal vegetasjonssone (SB) og dessuten i klart oseanisk vegetasjonsseksjon (O2).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper: Naturtypen er tidligere slåttemark (tilhører kulturmarkseng som er VU på rødlista for naturtyper 2011), delnaturtype fattig slåtteeeng, men pga. langvarig beiting kan lokaliteten også klassifiseres som naturbeitemark. Etter NiN er naturtypen T32 seminaturlig eng. Slåttemarkspreget understrekes bl.a. av grov nattfiol.

Artsmangfold: Av planter er det funnet bl.a. aurikkelsveve, bakkefrytle, blåklokke, blåknapp, bråtestarr, finnskjegg, grov nattfiol, gulaks, jordnøtt, legeveronika, smalkjempe, småengkall, sumpmaure, tepperot og tiriltunge. Det ble ikke funnet beitemarkssopp 11.09.2018, men sesongen var dårlig. Lokaliteten antas å ha potensiale for slike arter.

Bruk, tilstand og påvirkning: Lokaliteten har tidligere vært slåttemark, og har trolig vært lite gjødslet. Lokalitetens nedre deler beites nå årlig av hest (inngjerdet med elektrisk gjerde) gjennom mye av sesongen og gjødsles ikke.

Fremmede arter: Platanlønn er en problemart. Hagelupin er sparsom. Sterk spredning av parkslirekne i nabolaget.

Skjøtsel og hensyn: Dersom det er ønske om slått og innlemming i handlingsplan for slåttemark, med tilhørende råd om skjøtsel, bør beiting begrenses til vår og høst, og da helst kort vårbeiting, og lokaliteten slås sent i juli eller i august. Lokaliteten trenger restaurering i form av fjerning av busker og småtrær og deretter vedlikeholdsrydding årlig fram til buskaset ikke kommer opp igjen. For at det skal være mulig å slå med tohjula slåmaskin bør det foretas en eller flere raskslåtter med fjerning av gras, og vurdering av hvilke deler av arealet som er egnet for slått med maskin. Kupertede deler som ikke egner seg for tohjula slåmaskin kan slås med ljà/motorljà (evt. ryddesag med metallblad). Hvis det er ønske om fortsatt beiting uten slått bør lokaliteten omklassifiseres til naturbeitemark. Alle fremmede arter bør bekjempes.

Del av helhetlig landskap: Lokaliteten er en del av et system av seminaturlige enger i området rundt Hjelset.

Verdibegrunnelse: Basert på faktaark (Svalheim 2018) får lokaliteten følgende vektete egenskaper - størrelse: høy, typevariasjon: lav, artsmangfold: middels, tilstand: middels, påvirkning: middels og landskapsøkologi: middels. Lokaliteten får dermed verdi B (viktig).

På lokalitet 10 Skibakken på Berg ble følgende arter kartlagt i 2018 (fete typer: naturengarter/tyngdepunkter for seminaturlig eng, rødt: fremmede arter):

Norsk navn	Dato registrert
aurikkelsveve	22.06.2018
bakkefrytle	22.06.2018
bjørk	22.06.2018
blåbær	22.06.2018
blåklukke	22.06.2018
blåknapp	22.06.2018
bråtestarr	22.06.2018
engkvein	22.06.2018
finnskjegg	22.06.2018
firkantperikum	22.06.2018
flekkmarihand	22.06.2018
grov nattfiol	22.06.2018
gulaks	22.06.2018
hagelupin	22.06.2018
harestarr	22.06.2018
hegg	22.06.2018
hvitbladtistel	22.06.2018
hvitkløver	22.06.2018
hvitveis	22.06.2018
jordnøtt	22.06.2018
kjøtttype	22.06.2018
knappsiv	22.06.2018
legeveronika	22.06.2018
liljekonvall	22.06.2018
nyseryllik	22.06.2018
platanlønn	22.06.2018
ryllik	22.06.2018
rødsvingel	22.06.2018
skjermesveve	22.06.2018
skogbjørnebær	22.06.2018
skogburkne	22.06.2018
slåtestarr	22.06.2018
smalkjempe	22.06.2018
småengkall	22.06.2018
stjernestarr	22.06.2018
sumpmaure	22.06.2018
tepperot	22.06.2018
tiriltunge	22.06.2018
tveskjeggveronika	22.06.2018

Tiltakslogg, brukerens notater

Her er det plass for bruker å føre inn sine egne notater som gjelder gjennomføring av tiltakene. Ved å ha slike notater samla, vil det være lettere å sammenstille erfaringene når planen skal revideres.

AREAL/DELOMRÅDE :	TYPE TILTAK (EKS SLÅTT, RYDDING, BEITING)	PERIODE	ANTALL DAGSVERK/ TIMER	ÅR
		[mnd./ dato/uke]		

Overvåkning, logg

I enkelte tilfelle kan f. eks grunneier/bruker ha interesse av/artskunnskap nok til å telle opp enkeltindivider av særskilte planter innen et avgrensa fast, område på noen få m² hver sesong. Dette kan være verdifull artsinfo å legge til rette for. Å fylle ut en slik tabell kan da være et (overvåknings)tiltak som nevnes under 2.9.3:

POSISJON/FELT:	ART	DATO	ANTALL INDIVIDER	ÅR
